HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

25 aprilie 2013 *

„Întreprinderi comune — Contracte încheiate cu membrii personalului — Regim aplicabil — Regulamentul (CE) nr. 876/2002”

În cauza C-89/12,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Hof van Cassatie (Belgia), prin decizia din 30 ianuarie 2012, primită de Curte la 17 februarie 2012, în procedura

Rose Marie Bark

împotriva

Galileo Joint Undertaking, în lichidare,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul L. Bay Larsen, președinte de cameră, domnii J. Malenovský (raportor), U. Lõhmus, M. Safjan și doamna A. Prechal, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: domnul M.-A. Gaudissart, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 30 ianuarie 2013,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru doamna Bark, de W. van Eeckhoutte, advocaat;

— pentru Galileo Joint Undertaking, în lichidare, de P. Van Ommeslaghe, avocat;

— pentru Comisia Europeană, de J. Currall și de W. Roels, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: neerlandeza.

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 11 alineatul (2) din statutul întreprinderii comune Galileo care figurează în anexa la Regulamentul (CE) nr. 876/2002 al Consiliului din 21 mai 2002 de constituire a întreprinderii comune Galileo (JO L 138, p. 1), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 1943/2006 al Consiliului din 12 decembrie 2006 (JO L 367, p. 21, denumit în continuare „Regulamentul nr. 876/2002”), precum și a articolului 2 din regulamentul menționat.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Bark, pe de o parte, și Galileo Joint Undertaking (întreprinderea comună Galileo, denumită în continuare „Galileo”), pe de altă parte, având ca obiect plata unor diferențe salariale restante și a unor indemnizații de concediu.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul nr. 876/2002

3 Potrivit articolului 1 din Regulamentul nr. 876/2002:

„Pentru a pune în aplicare faza de dezvoltare a programului Galileo, se constituie o întreprindere comună în sensul articolului 171 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, până la 31 decembrie 2006.

Scopul întreprinderii comune este să asigure unitatea gestionării și controlul financiar al proiectului în fazele de cercetare, de dezvoltare și demonstrative ale programului Galileo și, în acest scop, să mobilizeze fondurile alocate respectivului program.

Întreprinderea comună este considerată o organizație internațională în sensul articolului 15 punctul 10 a doua liniuță din Directiva 77/388/CEE și în sensul articolului 23 alineatul (1) a doua liniuță din Directiva 92/12/CEE.

Sediul întreprinderii comune este la Bruxelles.”

[traducere neoficială]

4 Articolul 2 din Regulamentul nr. 876/2002 prevede:

„Prin prezentul regulament se adoptă statutul întreprinderii comune, astfel cum este prevăzut în anexă.” [traducere neoficială]

5 Articolul 11 alineatele (2) și (4) din statutul întreprinderii comune Galileo prevede:

„(2) Membrii personalului întreprinderii comune beneficiază de un contract pe durată determinată care se inspiră din «Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene».

[…]

(4) Consiliul de administrație adoptă normele de aplicare necesare.” [traducere neoficială]

Regulamentul (CE) nr. 219/2007

6 Potrivit articolului 3 din Regulamentul (CE) nr. 219/2007 al Consiliului din 27 februarie 2007 privind înființarea unei întreprinderi comune pentru realizarea sistemului european de nouă generație pentru gestionarea traficului aerian (SESAR) (JO L 64, p. 1):

„Prin prezentul regulament se adoptă statutul întreprinderii comune, astfel cum este prevăzut în anexă, care constituie parte integrantă din prezentul regulament.”

7 Articolul 8 alineatul (2) din statutul întreprinderii comune pentru realizarea sistemului european de nouă generație pentru gestionarea traficului aerian (SESAR) prevede:

„Personalul întreprinderii comune beneficiază de un contract cu durată determinată bazat pe condițiile de angajare a funcționarilor Comunităților Europene.”

Regulamentul (CE) nr. 71/2008

8 În temeiul articolului 3 din Regulamentul (CE) nr. 71/2008 al Consiliului din 20 decembrie 2007 privind înființarea întreprinderii comune Clean Sky (JO 2008, L 30, p. 1):

„Întreprinderea comună Clean Sky reprezintă un organ al Comunității și are personalitate juridică. În toate statele membre ale Comunității Europene, aceasta beneficiază de cea mai largă capacitate juridică acordată persoanelor juridice în temeiul legislației respectivelor state. Aceasta poate, în special, să achiziționeze sau să înstrăineze bunuri mobile și imobile și să se constituie parte în proceduri judiciare.”

9 Articolul 7 alineatul (1) din regulamentul menționat prevede:

„Statutul funcționarilor și normele adoptate de comun acord de către instituțiile Comunităților Europene în scopul punerii în aplicare a acestuia se aplică personalului întreprinderii comune Clean Sky și directorului executiv al acesteia.”

Regulamentul (CE) nr. 72/2008

10 Articolul 3 din Regulamentul (CE) nr. 72/2008 al Consiliului din 20 decembrie 2007 de înființare a întreprinderii comune ENIAC (JO 2008, L 30, p. 21, rectificare în JO L 219, p. 72) are următorul cuprins:

„Întreprinderea comună ENIAC este un organism comunitar și are personalitate juridică. În fiecare dintre statele membre, aceasta se bucură de cea mai extinsă capacitate juridică acordată persoanelor juridice în temeiul legislației respectivelor state. Aceasta poate, în special, să achiziționeze sau să înstrăineze bunuri mobile și imobile și poate să se constituie parte în proceduri judiciare.”

11 Articolul 7 alineatul (1) din regulamentul menționat prevede:

„Statutul funcționarilor Comunităților Europene, Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene, precum și normele adoptate de comun acord de către instituțiile Comunităților Europene în scopul punerii în aplicare a respectivului statut și a respectivului regim se aplică personalului întreprinderii comune ENIAC și directorului executiv al acesteia.”

Regulamentul (CE) nr. 73/2008

12 Articolul 3 din Regulamentul (CE) nr. 73/2008 al Consiliului din 20 decembrie 2007 privind înființarea întreprinderii comune pentru punerea în aplicare a inițiativei tehnologice comune privind medicamentele inovatoare (JO 2008, L 30, p. 38) prevede:

„Întreprinderea comună [pentru punerea în aplicare a inițiativei tehnologice comune privind medicamentele inovatoare (denumită în continuare «întreprinderea comună IMI»)] reprezintă un organ comunitar și are personalitate juridică. În fiecare stat membru al Comunității Europene, aceasta beneficiază de cea mai largă capacitate juridică acordată persoanelor juridice în temeiul legislației respectivelor state. Aceasta poate, în special, să dobândească sau să înstrăineze bunuri mobile și imobile și poate să se constituie parte în acțiuni în justiție.”

13 Articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 73/2008 are următorul cuprins:

„Statutul funcționarilor Comunităților Europene, Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene, precum și normele adoptate de comun acord de către instituțiile Comunităților Europene în scopul punerii în aplicare a respectivului statut și a respectivului regim se aplică personalului întreprinderii comune IMI și directorului executiv al acesteia.”

Regulamentul (CE) nr. 74/2008

14 Articolul 3 din Regulamentul (CE) nr. 74/2008 al Consiliului din 20 decembrie 2007 de înființare a întreprinderii comune ARTEMIS în scopul punerii în aplicare a unei inițiative tehnologice comune privind sistemele informatice integrate (JO 2008, L 30, p. 52, rectificare în JO L 219, p. 73) prevede:

„Întreprinderea comună ARTEMIS este un organism comunitar și are personalitate juridică. În fiecare dintre statele membre ale Comunității Europene, aceasta se bucură de cea mai extinsă capacitate juridică acordată persoanelor juridice în temeiul legislației respectivelor state. Aceasta poate, în special, să achiziționeze sau să înstrăineze bunuri mobile și imobile și poate să se constituie parte în proceduri judiciare.”

15 Articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 74/2008 are următorul cuprins:

„Statutul funcționarilor Comunităților Europene, Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene, precum și normele adoptate de comun acord de către instituțiile Comunităților Europene în scopul punerii în aplicare a statutului și a regimului menționate anterior se aplică personalului întreprinderii comune ARTEMIS și directorului executiv al acesteia.”

Dreptul belgian

16 Potrivit articolului 51 din Legea din 5 decembrie 1968 privind convențiile colective de muncă și comisiile paritare (*Moniteur belge* din 15 ianuarie 1969), ierarhia izvoarelor de obligații în raporturile de muncă dintre angajatori și angajați se stabilește după cum urmează:

„1. dispozițiile imperative ale legii;

[…]

4. contractul individual încheiat în formă scrisă;

[…]”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

17 Doamna Bark a început să își exercite activitatea în cadrul întreprinderii Galileo la 1 septembrie 2003, în calitate de secretar executiv, pentru o durată determinată, și anume până la 31 mai 2006.

18 Salariul anual brut al doamnei Bark, stabilit în contractul său de muncă, era de 53 719,12 euro. La 1 martie 2004, persoana interesată a obținut o majorare a acestui salariu de 5 %, ca recunoaștere a activității prestate.

19 La 23 august 2004, doamna Bark a contestat grila de salarizare care i-a fost aplicată, motivând că aceasta nu corespundea gradelor aplicabile funcției publice comunitare.

20 În răspunsul la reclamația formulată de persoana interesată, directorul întreprinderii Galileo a făcut referire la dispoziții legislative belgiene aplicabile și la acordul încheiat de părți cu privire la salariu care figurează la articolul 7 din contratul de muncă. Aceasta a precizat de asemenea în răspunsul său că, în conformitate cu reglementarea comunitară, Galileo nu era obligată să aplice sistemul de salarizare al funcționarilor Comunităților Europene, întrucât statutul întreprinderii comune Galileo prevedea numai faptul că regimul condițiilor de muncă trebuia să se inspire din Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene.

21 La 4 noiembrie 2004, a fost semnat un act adițional la contractul de muncă al doamnei Bark, conform căruia aceasta dobândea funcția de „executive assistant”, iar salariul său anual a fost stabilit la 70 176,30 euro începând de la 1 noiembrie 2004.

22 La 28 ianuarie 2005, doamna Bark a contestat din nou grila de salarizare aplicată funcției sale.

23 La 16 februarie 2005, Galileo a respins reclamația formulată de persoana interesată, făcând trimitere la semnarea contractului de muncă inițial, la 26 august 2003, și a actului adițional aplicabil începând de la 1 noiembrie 2004, prin care doamna Bark a acceptat în mod expres salariul menționat.

24 La 14 martie 2006, părțile din litigiul principal au semnat un nou act adițional la contractul de muncă menționat, prin care durata contractului a fost prelungită până la 31 decembrie 2006. Toate celelalte clauze și condiții contractuale urmau să se aplice în continuare.

25 La 20 decembrie 2006, doamna Bark a contestat din nou grila de salarizare care i-a fost aplicată. Printr-o scrisoare din 9 ianuarie 2007, făcând trimitere la conținutul răspunsului său precedent, Galileo a respins reclamația formulată de persoana interesată.

26 Întrucât nu s-a putut ajunge la un acord, la 28 decembrie 2007, doamna Bark a formulat acțiune în justiție împotriva Galileo la arbeidsrechtbank te Brussel (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Bruxelles) pentru plata diferențelor salariale restante și a indemnizațiilor de concediu aferente salariului.

27 Prin hotărârea din 12 februarie 2009, arbeidsrechtbank te Brussel a declarat acțiunea formulată de doamna Bark admisibilă, însă nefondată, ținând seama de clauzele privind salariul care figurează în contractul de muncă încheiat între părți și în actul adițional la acesta, precum și pentru motivul că din articolul 11 din Statutul întreprinderii comune Galileo nu rezulta nicio obligație de acordare a unor condiții salariale identice cu cele aplicate agenților celorlalte instituții ale Uniunii.

28 Doamna Bark a formulat apel împotriva acestei hotărâri.

29 Prin hotărârea din 23 aprilie 2010, arbeidshof te Brussel (Curtea pentru Litigii de Muncă din Bruxelles) a declarat acest apel admisibil, însă nefondat.

30 Doamna Bark a introdus recurs împotriva acestei hotărâri.

31 În aceste împrejurări, Hof van Cassatie a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 11 alineatul (2) din statutul întreprinderii comune Galileo anexat la [Regulamentul nr. 876/2002] și articolul 2 din acest regulament trebuie interpretate în sensul că Regimul aplicabil celorlalți agenți [ai Comunităților Europene] și, mai precis, condițiile de salarizare stabilite în cadrul acestuia se aplică membrilor personalului întreprinderii comune Galileo care beneficiază de un contract pe durată determinată?”

Cu privire la întrebarea preliminară

32 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 11 alineatul (2) din statutul întreprinderii comune Galileo trebuie interpretat în sensul că Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene și, mai precis, condițiile de salarizare stabilite în cadrul acestuia se aplică membrilor personalului întreprinderii comune Galileo care beneficiază de un contract pe durată determinată.

33 Potrivit articolului 11 alineatul (2) din statutul întreprinderii comune Galileo, membrii personalului său „beneficiază de un contract pe durată determinată care se inspiră din «Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene»”.

34 Cu toate acestea, trebuie subliniat de la bun început că există o anumită divergență între diferitele versiuni lingvistice ale acestei dispoziții, în ceea ce privește problema aplicabilității acestui regim membrilor personalului întreprinderii Galileo care beneficiază de un contract pe durată determinată. Astfel, în timp ce în special versiunile în limbile franceză („s’inspirant de”) sau italiană („si ispira”) utilizează în această privință termenii „se inspiră din”, versiunile în limbile spaniolă („basado en”), cehă („vychází z”), polonă („oparte na”), engleză („based on”) sau neerlandeză („opgesteld op basis van”) utilizează, în schimb, expresia „se întemeiază pe”. Versiunea în limba germană face referire la termenul „potrivit” („gemäß”).

35 Făcând referire în special la versiunea în limba germană a dispoziției menționate, doamna Bark consideră că aceasta din urmă impune ca „Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene” și în special condițiile de salarizare stabilite în cadrul acestuia să se aplice membrilor personalului întreprinderii Galileo care beneficiază de un contract de muncă pe durată determinată.

36 Potrivit unei jurisprudențe constante, formularea utilizată în una dintre versiunile lingvistice ale unei dispoziții de drept al Uniunii nu poate să fie singurul temei pentru interpretarea acestei dispoziții sau nu poate să i se atribuie, în această privință, un caracter prioritar în raport cu celelalte versiuni lingvistice. O asemenea abordare ar fi, într-adevăr, incompatibilă cu cerința de aplicare uniformă a dreptului Uniunii (a se vedea Hotărârea din 12 noiembrie 1998, Institute of the Motor Industry, C-149/97, Rec., p. I-7053, punctul 16, și Hotărârea din 3 aprilie 2008, Endendijk, C-187/07, Rep., p. I-2115, punctul 23).

37 Prin urmare, este necesar să se precizeze care este interpretarea uniformă care trebuie dată articolului 11 alineatul (2) din statutul întreprinderii comune Galileo, luând în considerare toate versiunile lingvistice ale acestei dispoziții.

38 În această privință, trebuie constatat că, în pofida diferențelor de nuanță existente între versiunile lingvistice citate, niciuna dintre acestea nu utilizează termenul „a aplica”. Ele recurg la un termen mai puțin precis care reflectă existența unui raport indirect, mediat, între statutul membrilor personalului întreprinderii Galileo, pe de o parte, și „Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene”, pe de altă parte.

39 Rezultă de aici că legiuitorul comunitar a intenționat să evite aplicarea directă, în privința membrilor personalului întreprinderii Galileo care beneficiază de un contract pe durată determinată, a „Regimului aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene”. Diferitele versiuni lingvistice susțin concluzia conform căreia legiuitorul menționat a intenționat să acorde întreprinderii Galileo o marjă de manevră, dat fiind faptul că întreprinderea comună menționată trebuia să utilizeze acest regim ca izvor indirect.

40 În plus, în caz de neconcordanță între versiunile lingvistice ale unui text de drept al Uniunii, dispoziția în cauză trebuie să fie interpretată în funcție de contextul și de finalitatea reglementării din care face parte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 aprilie 2012, DR și TV2 Danmark, C-510/10, punctul 45).

41 În consecință, trebuie să se verifice dacă analiza contextului dispoziției în cauză și a obiectivului urmărit de aceasta confirmă interpretarea care figurează la punctul 39 din prezenta hotărâre.

42 Or, astfel cum a subliniat Comisia Europeană în ședință și după cum rezultă din expunerea de motive a Propunerii de regulament al Consiliului de constituire a unei întreprinderi comune (JO 2001, C 270 E, p. 119), cu ocazia înființării întreprinderii Galileo, s-a considerat că o întreprindere comună trebuia să constituie o structură flexibilă și, prin urmare, nu putea fi considerată drept un organism comunitar.

43 În plus, Comisia a susținut în cursul ședinței că, la momentul constituirii întreprinderii Galileo, gestionarea consecințelor juridice ale unei participații private la capitalul acestei întreprinderi comune a reprezentat o provocare majoră. În ceea ce privește mai exact statutul personalului întreprinderii Galileo, se pune în special problema dacă era posibil să se impună *a priori* unei entități private care are o personalitate juridică proprie, distinctă de cea a Comunităților Europene, și care a participat la finanțarea unei întreprinderi comune precum Galileo obligația de a se supune „Regimului aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene”.

44 Ca răspuns la aceste probleme delicate și pentru a răspunde nevoii de flexibilitate menționate, legiuitorul comunitar a conferit întreprinderii Galileo o autonomie importantă, permițându-i să stabilească ea însăși regimul căruia urmau să i se supună membrii personalului său care beneficiau de un contract pe durată determinată, inspirându-se totodată din „Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene”.

45 Desigur, astfel cum reiese și din expunerea de motive a Propunerii de regulament al Consiliului de modificare a Regulamentului nr. 219/2007 [COM(2008) 483 final], odată cu lansarea, pentru anii 2007-2013, a celui de Al șaptelea program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică, instituțiile Uniunii au adoptat o nouă abordare privind înființarea întreprinderilor comune, caracterizată prin faptul că acestea sunt recunoscute în prezent ca fiind „organisme ale Uniunii” care beneficiază de privilegiile și de imunitățile Uniunii. În consecință, Statutul funcționarilor Uniunii Europene și Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Uniunii Europene sunt aplicabile membrilor personalului acestor organisme, iar Protocolul privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene se aplică organelor menționate, precum și personalului lor. Totuși, trebuie amintit că această nouă abordare, aplicată în special în cadrul regulamentelor privind întreprinderile comune Clean sky, ENIAC, IMI și Artemis, în care se indică în mod expres că Statutul funcționarilor și Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene sunt „aplicabile” personalului acestor organisme comunitare, a fost adoptată, în orice caz, numai în cursul anului 2007, și anume ulterior încetării activităților întreprinderii Galileo.

46 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 11 alineatul (2) din statutul întreprinderii comune Galileo trebuie interpretat în sensul că Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene și, mai precis, condițiile de salarizare stabilite în cadrul acestuia nu se aplică membrilor personalului întreprinderii Galileo care beneficiază de un contract pe durată determinată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

47 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 11 alineatul (2) din statutul întreprinderii comune Galileo, care figurează în anexa la Regulamentul (CE) nr. 876/2002 al Consiliului din 21 mai 2002 de constituire a întreprinderii comune Galileo, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 1943/2006 al Consiliului din 12 decembrie 2006, trebuie interpretat în sensul că Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene și, mai precis, condițiile de salarizare stabilite în cadrul acestuia nu se aplică membrilor personalului întreprinderii comune Galileo care beneficiază de un contract pe durată determinată.

Semnături